

**13. Arrondissementsrechtbank Utrecht 5 juni 2002,
nr. 134930/HAZA 01-1765**

*(Van Esch, Steenberghe, Zuidema)
(met aantekening van mr. W.P.M. Thijsen)
Art. 1, eerste lid, aanhef en onderdeel a, PSW*

Geen recht op partnerpensioen indien niet aan de reglementaire eisen voor toekenning van partnerpensioen is voldaan; geen sprake van overmacht om aan de formaliteiten te voldoen; beroep op hardheidsclausule afgewezen.

AANTEKENING

1. In deze procedure werd de weigering van de Stichting Spoorweg Pensioenfonds ('het Pensioenfonds') om partnerpensioen toe te kennen in een situatie waarin niet aan de reglementaire eisen voor toekenning van partnerpensioen was voldaan, aangevochten. De kwestie is feitelijk van aard maar voor de rechtspraak zeker niet zonder belang.

2. Het *eerste* argument om de toekenning van partnerpensioen af te dwingen was dat de overleden werknemer ten tijde van zijn indiensttreding zou hebben aangegeven dat partnerpensioen voor hem een 'belangrijke' arbeidsvoorwaarde zou zijn. De achterliggende gedachte was kennelijk dat de werkgever en/of het pensioenfonds aan deze mededeling van de werknemer het gevolg hadden moeten verbinden er actief op toe te zien dat de werknemer over de geldende formaliteiten zou worden geïnformeerd en voorts actief zouden hebben moeten bewerkstelligen dat de werknemer zo spoedig mogelijk aan deze vereisten zou voldoen. Indien en voorzover dit inderdaad de achterliggende redenering was, ging deze niet op. De rechtbank oordeelde in onderdeel 4.10 van het vonnis dat uit het feit dat de werknemer uitdrukkelijk mededeelde partnerpensioen een belangrijke arbeidsvoorwaarde te vinden, kon en mocht worden afgeleid dat de werknemer op de hoogte was of had moeten zijn van de geldende formaliteiten en zichzelf actiever had moeten opstellen om tijdig aan deze formaliteiten te voldoen. Voor de rechtspraak is van belang dat werkgevers en pensioenfondsen werknemers kennelijk niet 'achter de vordes' hoeven te zitten om aan reglementaire formaliteiten te voldoen.

3. Het *tweede* gehanteerde argument was dat een notariële samenlevingsovereenkomst niet (tijdig) notarieel kon worden verleden omdat de partner waarvoor het partnerpensioen was bestemd als gevolg van reuma 'voornamelijk aan bed' gekluisterd was en de werknemer na een kort ziekbed was overleden. De rechtbank vond dat ondanks deze omstandigheden geen sprake was van overmacht mede gezien het feit dat wel een concept voor een samenlevingsovereenkomst was opgesteld maar de werknemer en zijn partner aan het notarieel verlijden daarvan 'een lage prioriteit' hadden toegekend in verband met de gezondheidstoestand van de partner. Voor de rechtspraak is van belang dat persoonlijke omstandigheden van een werknemer kennelijk aan de werknemer worden toegerekend, althans niet (zonder meer) aan een werkgever en/of het aan die werkgever verbonden pensioenfonds, tenzij sprake is van overmacht aan de zijde van de werknemer. Mij lijkt dat dan wel de eis moet worden gesteld dat deze overmacht aan de werkgever en/of het pensioenfonds kenbaar zijn of in redelijkheid had kunnen zijn. Ik verwijs naar O. 4.9 en 4.10 van het vonnis.

4. Het *derde* gehanteerde argument voor toekenning van partnerpensioen was dat partnerpensioen zou kunnen worden toegekend indien de partnerrelatie zou zijn 'erkend'. Kennelijk werd gesteld dat de bestaande partnerrelatie ook wel kon worden erkend bij gebreke van de reglementair vereiste notariële samenlevingsovereenkomst omdat de werknemer een door hem en zijn partner ondertekende gezamenlijke hypotheekakte had overgelegd. Ook dit argument ging niet op. De Rechtbank oordeelde dat het Pensioenfonds een redelijk belang

had bij strikte handhaving van de reglementaire regeling die inhield dat een notariële samenlevingsovereenkomst moest worden overgelegd als voorwaarde voor toekenning van partnerpensioenen (O. 4.6 en 4.7 van het vonnis). Voor de rechtspraak is van belang dat werkgevers en pensioenfondsen arbitraire discussies over het al dan niet bestaan van een partnerrelatie uit de weg kunnen gaan in de situatie waarin eenvoudigweg niet aan de reglementaire vereisten voor toekenning van partnerpensioenen is voldaan.

5. Het *vierde* gehanteerde argument voor toekenning van partnerpensioenen was dat het pensioenfonds het vertrouwen zou hebben gewekt dat zonder meer aanspraak op partnerpensioenen bestond door toezending van een aanvraagformulier tot toekenning van partnerpensioenen. Ook dit argument ging niet op omdat op het aanvraagformulier uitdrukkelijk was vermeld dat 'eventuele' aanspraken zouden worden getoetst, kennelijk aan de reglementaire vereisten voor toekenning van partnerpensioenen. Voor de rechtspraak is van belang dat toezending van een aanvraagformulier een werkgever en/of een pensioenfonds niet zonder meer verplicht tot toekenning van partnerpensioenen indien op het aanvraagformulier wordt gemeld dat slechts recht op partnerpensioenen bestaat, mits aan de daarvoor geldende reglementaire eisen is voldaan. Dit geldt ook in de situatie waarin voor een werkgever en/of een pensioenfonds niet bekend is of in een bepaald geval al dan niet recht op partnerpensioenen bestaat. Een aanvraagformulier kan worden toegezonden om daarover duidelijkheid te verkrijgen zonder dat dit bindt. Ik verwijs in dit verband naar O. 4.11.

6. Het *vijfde* gehanteerde argument was dat het pensioenfonds de hardheidsclausule als opgenomen in het geldende pensioenreglement in gunstige zin had moeten toepassen. Een beroep op de hardheidsclausule kon echter niet slagen omdat geen sprake was van overmacht en tevens omdat niet gebleken was dat het pensioenfonds op de hoogte was van het bestaan van de partnerrelatie en voorts omdat het Pensioenfonds een 'redelijk (bedrijfseconomisch) belang' had bij 'strikte toepassing van de hardheidsclausule'. De rechtbank geeft niet uitdrukkelijk aan op welke wijze toepassing van de hardheidsclausule door de gewone rechter dient te worden getoetst. Uit O. 4.10 lijkt echter te volgen dat terughoudend (marginaal) is getoetst en dit lijkt mij ook de enig juiste wijze van toetsing. Het bestuur van een pensioenfonds dient immers beleidsvrijheid te hebben die slechts marginaal dient te worden getoetst.

7. Ik constateer dat werkgevers en pensioenfondsen gezien de uitspraak van de rechtbank in het algemeen reglementaire formaliteiten kunnen toepassen, ook in bijzondere omstandigheden waarin dit op het eerste gezicht mogelijk 'hard' lijkt te zijn en dat het bestaan van een hardheidsclausule reglementaire formaliteiten in het algemeen niet doet wankelen. Een interessante vraag is of en in hoeverre dit óók geldt voor reglementaire termijnen. Procecrisico dreigt echter en het lijkt mij van belang dat statuten en pensioenreglementen van pensioenfondsen en arbeidsvoorwaarden in het algemeen op het punt van formaliteiten en de gevolgen van het niet voldoen aan formaliteiten zorgvuldig worden geredigeerd. Mij lijkt dat het toesturen van een aanvraagformulier niet betekent dat de aanvraag op voorhand wordt gehonoreerd. Om procecrisico in de praktijk zoveel mogelijk te voorkomen is aan te raden om op aanvraagformulieren tot toekenning van pensioen uitdrukkelijk te vermelden dat het formulier op zichzelf geen recht op pensioen geeft, dat recht op pensioen slechts bestaat indien aan de daarvoor geldende eisen als opgenomen in de arbeidsvoorwaarden (in geval van zonder tussenkomst van een pensioenfonds verzekerde pensioenregelingen) of de statuten en/of reglementen van het pensioenfonds is voldaan.

W.P.M. Thijssen